HOẠT ĐỘNG TỪ THIỆN Ở CANADA

Đặng Thị Hà
Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

Ở Canada hoạt động quyên góp từ thiện, giúp đỡ đồng loại bất hạnh là truyền thống sinh hoạt văn hoá - xã hội, có từ lâu đời nhằm giúp đỡ lẫn nhau trong lúc nguy nan, trong cơn hoạn nạn để cùng tồn tại xây dựng tổ quốc ngày càng giàu mạnh. Báo giới cho biết, từ khi ra đời, hoạt động từ thiện ở Canada diễn ra dưới hai dạng: Ai có của góp của, không có của góp công để mọi người giàu nghèo đều có cơ hội làm từ thiện, thoả ước muốn giúp đỡ người bất hạnh, vừa tỏ lòng bác ái, từ bi, lại mang ý nghĩa nhân văn.

Nếu ở nước ta bấy lâu nay làm từ thiện nổi trội là ở khu vực công ty, doanh nghiệp, thì ở Canada - nổi trội là ở khu vực tư nhân, kinh tế hộ gia đình. Sở dĩ như vậy là do ở Canada khắp các vùng miền đều có tổ chức từ thiện hoạt động. Đại diện cho tổ chức này là Quỹ cứu trợ xã hội, làm nhiệm vụ thu gom các khoản tiền đóng góp từ thiện ở địa phương mình, rồi định kỳ nộp tiền thu được lên cấp trên, lên Hội từ thiện vùng, miền.

Tham gia làm từ thiện đóng góp cho Quỹ cứu trợ xã hội là dân cư bản địa, các công ty, doanh nghiệp, các tổ chức giáo hội và các cơ quan doanh nghiệp nhà nước ở địa phương.

Trong thời gian qua, guồng máy từ thiện Canada hoạt động tích cực, năng động, thường xuyên dùng các phương tiện thông tin đại chúng, báo đài tuyên truyền vận động, cổ vũ, biểu dương những cá nhân, tập thể, vùng, miền đóng góp nhiều công sức cho quỹ cứu trợ xã hội. Do đó, số người tham gia làm từ thiện ngày một đông hơn, có năm lên tới 94% số người từ 15 tuổi trở lên sinh sống ở Canada tham gia góp tiền từ thiện. Số quỹ từ thiện cũng tăng lên cùng năm tháng, ví dụ, nếu năm 1990 - có 32 quỹ thì năm 2004 - có 138 quỹ ở các vùng miền của tổ quốc. Còn số tiền đóng góp từ thiện bình quân trên đầu người hàng năm cũng tăng lên cùng thời gian. Ví dụ, nếu năm 2000 - bình quân đầu người là 230 CAD (đôla Canada) thì năm 2004 - là 400 CAD.

Nhờ vậy, nạn nhân sóng thần Đông Nam Á tháng 12/2004 được Hội từ thiện Canada trợ giúp khoản tiền khá lớn - 150 triệu USD. Tiện đây xin nói thêm rằng, năm 2003, dân số Canada là 31,6 triệu người; GDP - đạt 963,6 tỷ USD, chiếm 1,9% GDP của thế giới, xếp hàng thứ 11 thế giới về quy mô GDP tính bằng USD; GDP/người là 30.463 USD, đứng hàng thứ 7 thế giới về GDP/người, chênh lệch thu nhập giữa 10% dân số giàu nhất và 10% dân số nghèo nhất năm 2003 là 10 lần so với 4,5 lần ở Nhật (mức thấp nhất ở nhóm G7) và với 15,7 lần ở Mỹ (mức cao nhất ở nhóm G7) (Xem MEMO - số 7/2005, tr. 85 và 90).

Ở khu vực dân cư, phần lớn góp quỹ từ thiện bằng tiền. Năm 2004, 85% số người được hỏi cho biết là họ đóng góp bằng tiền. Góp nhiều nhất ở đây là dân cư khu vực giáo hội - số tiền đóng góp chiếm 45% tổng số tiền từ thiện; sau đó là của các tổ chức phi lợi nhuận hoạt động trong lĩnh vực y

tế chiếm 14%; rồi đến tổ chức phi lợi nhuận hoạt động trong lĩnh vực cung cấp dịch vụ xã hội - chiếm 10%. Đóng góp ít nhất là lĩnh vực môi trường và các tổ chức thực hiện các dự án trợ giúp phát triển nước ngoài. Theo báo giới, nguyên nhân là do ở hai lĩnh vực này được nhà nước bao sân, làm thay.

Nếu ở nước ta có câu "Có thực mới vực được đạo", thì ở Canada, cũng có tình trạng tương tự - mức làm từ thiện tuỳ thuộc vào tiềm lực kinh tế gia đình, vào trình độ học vấn và lứa tuổi. v.v...

Ví dụ, năm 2004 - 82% tổng số đóng góp từ thiện là phần của 21% người dân giàu có. 46% số người làm từ thiện được hỏi cho biết, nếu nhà nước miễn giảm thuế tỷ lệ thuận với số tiền góp từ thiện, thì họ có thể góp từ thiện nhiều hơn nữa; 13% thì cho rằng, làm từ thiện là nghĩa vụ công dân đối với xã hội, đối với tổ quốc, chứ không vì hám lợi, danh vọng gì.

Nhóm đóng góp tích cực cho từ thiện là lớp người ở độ tuổi 45-64, có thu nhập, tích luỹ cao. Lớp người học vấn cao thường tham gia từ thiện nhiều hơn, mức đóng góp bình quân cũng cao hơn lớp người học vấn thấp (dưới đại học). Các hộ gia đình, nhất là các cặp vợ chồng đóng góp từ thiện nhiều hơn và mức góp bình quân cũng cao hơn các hộ độc thân. Mức đóng góp bình quân ở các hộ gia đình thu nhập trên 100 ngàn CAD thường cao gấp 2 lần mức ở các hộ gia đình thu nhập dưới 80 ngàn CAD.

Thống kê tiền lạc quyên từ thiện hàng năm còn cho thấy, mặc dù số nữ giới đóng góp từ thiện nhiều hơn số nam giới, nhưng mức đóng góp bình quân của nam giới lại cao hơn của nữ giới (tương tự là 430 CAD và 374 CAD năm 2004).

Phải thừa nhận rằng, dùng các phương tiện thông tin đại chúng tuyên truyền giáo dục ý thức trách nhiệm công dân đối với cộng đồng, kịp thời biểu dương, khen thưởng những cá nhân, tập thể, vùng miền có nhiều đóng góp cho quỹ cứu trợ xã hội đã nâng cao được tinh thần trách nhiệm và dân trí của mọi tầng lớp xã hội, làm cho quan điểm từ thiện ngày nay đã có nhiều thay đổi, tiến bộ. Nếu trước đây ở Canada người giàu giúp đỡ người nghèo gặp nạn được coi là bố thí, làm ơn ra tay cứu độ; thì ngày nay người có khả năng giúp đỡ người bất hạnh được coi là nghĩa vụ công dân đối với xã hội, đối với đồng loại.

Ở Canada nếu khu vực dân cư, hộ gia đình từ lâu đã có truyền thống làm từ thiện, giúp đỡ những mảnh đời bất hạnh thì lịch sử làm từ thiện ở khu vực công ty, doanh nghiệp mới được thừa nhận từ cuối thập niên 80 của thế kỷ XX vì trước thời gian này khu vực công ty, doanh nghiệp vẫn còn xa lạ với Hội từ thiện. Giải thích hiện trạng này, các nhà xã hội học Canada cho biết, trước đây ở Canada khu vực dân cư và Nhà nước đóng vai trò chủ yếu trong việc làm từ thiện. Các quỹ cứu trợ xã hội được thành lập một phần từ tiền lạc quyên được trong nhân dân, phần còn lại do ngân sách nhà nước đóng góp; thông thường phần do dân cư đóng góp nhiều hơn phần lấy từ ngân sách nhà nước. Do vậy đã hạn chế khả năng làm từ thiện của khu vực doanh nghiệp, khiến nhiều công ty doanh nghiệp trước cuối thập niên 80 của thế kỷ XX vẫn không có chính sách khuyến khích, huy động công nhân viên của mình tham gia đóng góp cho các quỹ từ thiện địa phương, trong khi đó đóng góp từ thiện ở các công ty, cơ quan nhà nước

lại là nhiệm vụ của các công dân, của công nhân viên nhà nước.

Thống kê những người tích cực tham gia làm từ thiện trong thời gian qua cho thấy, ở khu vực doanh nghiệp những đơn vị tham gia từ thiện đầu tiên là các doanh nghiệp nhỏ và vừa, trong đó, các doanh nghiệp vừa có từ 500 đến 1,5 ngàn lao động tham gia tích cực nhất; còn những doanh nghiệp ít lao động hơn, thì phần lớn tham gia làm từ thiện mang tính "chiếu lệ", để có tên trong danh sách những công ty doanh nghiệp có tham gia nghĩa vụ xã hội với địa phương.

Từ cuối thế kỷ XX trở lại đây, phong trào làm từ thiện ở Canada ngày một rầm rộ, lôi cuốn khu vực công ty, doanh nghiệp làm theo, khiến số tiền đóng góp từ thiện ở khu vực này cũng ngày một tăng, nếu năm 1988 thu được gần 400 ngàn CAD, thì năm 2000 - được 1,3 tỷ CAD, chiếm 1,03% lợi nhuận trước thuế, nhờ danh sách công ty, doanh nghiệp tham gia làm từ thiện ngày một dài ra. Hiện nay đã có trên 600 doanh nghiệp tham gia làm từ thiện, trong đó phải nói đến những công ty lớn, có tên tuổi trong làng doanh nghiệp Canada và thế giới - như Bank of Montreal, Petro Canada, Bell Canada và Microsoft Canada v.v...

Sau khi lên cầm quyền (tháng 12/2003), ông R. Martin, đại diện đảng Tự do, coi khu vực công ty, doanh nghiệp là một trong những ưu tiên hàng đầu trong sự nghiệp làm tổng thống của ông để phát triển kinh tế - xã hội, làm cho dân giàu nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ văn minh, thu hẹp chênh lệch giàu nghèo. Để thu hút khu vực doanh nghiệp làm từ thiện, ông đưa ra chương trình "Corporate Citizenship" nhằm giáo dục trách nhiệm công dân của giới doanh nghiệp, khuyến khích các công ty đầu tư vào các dự án của tổ chức phi lợi nhuận và khuyến khích công nhân viên công ty tự nguyện đóng góp cho các quỹ từ thiện

Để trở thành người tham gia chương trình này, ông yêu cầu các công ty phải thực hiện 4 điều kiện sau đây:

1. Lãnh đạo công ty phải cam kết bằng văn bản rằng, mỗi năm công ty phải dành ít nhất 1% lợi nhuận trước thuế để làm từ thiện, phải khuyến khích công nhân viên của mình tự nguyện tham gia phong trào làm từ thiện.

2. Công ty phải chấp hành các chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp, phải có trách nhiệm nghề nghiệp đối với xã hội, trong đó, phải minh bạch công khai sử dụng các khoản đóng góp từ thiện.

3. Mỗi năm, công ty phải trợ giúp ít nhất một dự án có ý nghĩa xã hội ở địa phương bằng lao động tự nguyện của công nhân viên hay bằng tiền của doanh nghiệp.

4. Công ty phải công khai báo cáo hàng năm về các khoản tiền làm từ thiện.

Tham gia chương trình "Corporate Citizenship" tạo cho các công ty, doanh nghiệp nhiều khả năng mới, nhiều ấn tượng tốt trong cộng đồng xã hội, nhờ vậy có nhiều cơ hội thiết lập quan hệ đối tác làm ăn, ký được nhiều hợp đồng với các doanh nghiệp trong nước và nước ngoài.

Ở Canada, các công ty doanh nghiệp đóng góp nhiều cho quỹ từ thiện, ngoài việc được nhà nước vinh danh tặng kỷ niệm chương, ghi nhận công lao đóng góp làm từ thiện, còn được nhà nước động viên, khuyến khích bằng kinh tế như: miễn giảm thuế cho các khoản đóng góp từ thiện,

loại khoản đóng góp này ra khỏi thu nhập chịu thuế; giảm lãi suất tiền vay thực hiện các dự án phục vụ công ích, làm từ thiện. Ngoài ra, các công ty, doanh nghiệp có khả năng còn được nhà nước đặt hàng, làm các sản phẩm công ích, phục vụ quốc phòng.

Tháng 1/2006, đảng Bảo thủ lên cầm quyền, chính phủ mới không những tiếp tục duy trì và khuyến khích các hoạt động từ thiện ở khu vực dân cư mà còn động viên khu vực công ty, doanh nghiệp làm từ thiện nhiều hơn nữa để không thua kém khu vực dân cư - bằng cách miễn thuế thu nhập trên vốn của các công ty tham gia làm từ thiện. Đặc biệt chính phủ đảng Bảo thủ đã đưa môn học "Trách nhiệm xã hội của công ty, doanh nghiệp" vào chương trình học tập của các trường dạy nghề và các trường đại học. Đó là cơ sở để tin rằng hoạt động từ thiện ở khu vực dân cư và khu vực doanh nghiệp còn nhiều địa bàn hoạt động.

Vấn đề còn lại để các quỹ từ thiện lạc quyên, được nhiều tiền hay ít còn tuỳ thuộc vào sự trong sáng minh bạch của guồng máy làm từ thiện các cấp. Bởi, 30% số người làm từ thiện được hỏi cho biết, họ không yên tâm với số tiền họ góp từ thiện vì qua thanh tra sơ bộ của cơ quan có thẩm quyền, một số quỹ và hiệp hội thu gom tiền từ thiện đã vi phạm kỷ luật tài chính bằng cách nâng mức trần chi tiêu quản lý hành chính để hà lạm công quỹ. Theo luật hiện hành, mức chi tiêu hành chính ở các hiệp hội làm từ thiện không được quá 15% tổng số thu.

Do vậy trong mấy năm gần đây, một số dân cư và doanh nghiệp không góp tiền từ thiện cho người thu, gom tiền này, mà dùng số tiền đó giúp đỡ trực tiếp cho người cần xã hội cứu trợ, hoặc tự nguyện tham gia chăm sóc người già yếu, cô đơn, không nơi nương tựa. Có người lại tự nguyện cung cấp các dịch vụ miễn phí cho người cần được xã hội cứu trợ v.v...

Tài liệu tham khảo:

1. *Quản lý ở nước ngoài - số 6/2007.*
2. http://www.canadahelps.org/InfoPages/HowItWorks.aspx
3. MEMO - số 7/2005, tr. 85 và 90.